

Tämä on rinnakkaistallenne.

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat *saattavat poiketa* alkuperäisestä julkaisusta.

Julkaisun tekijä(t): Hartikainen, Elli; Halimaa, Sirkka-Liisa & Paldanius, Mika

Julkaisun nimi: Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden bioanalyttikoiden sijoittuminen työelämään

Julkaisuvuosi: 2019

Versio: Julkaistu versio

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Hartikainen, E., Halimaa, S.-L. & Paldanius, M. (2019). Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden bioanalyttikoiden sijoittuminen työelämään. *Bioanalyttikko*, (1), 18 – 20.

TEKSTI Hartikainen Elli, Bioanalytikko YAMK, Halimaa Sirkka-Liisa, TtT, Paldanius Mika, dosentti, yliopettaja,
Oamk, Suomen Bioanalytikkoliitto
KUVA Pixabay

YLEMMÄN AMMATTIKORKEAKOULUTUKINNON SUORITTANEIDEN BIOANALYTIKOIDEN SJOITTUMINEN TYÖELÄMÄÄN

Savonia Ammattikorkeakoulussa toteutettiin vuoden 2018 aikana Bioanalytiikan kliininen asiantuntija (ylempi AMK) -tutkinon suorittaneiden työelämään sijoittumista selvittävä YAMK- opinnäytetyö. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa Bioanalytiikan kliininen asiantuntija (ylempi AMK) -tutkinon suorittaneiden sijoittumista työelämään koulutustaan vastaaviin työtehtäviin ja kuvata, millaisia nämä työtehtävät ovat. Kehittämistyössä selvitettiin myös työnantajien näkemyksiä tutkinon suorittaneiden bioanalyttikoiden osaamisen hyödynnettävyydestä työelämässä.

Ylempien ammatti- korkeakoulututkintojen rooli bioanalytikoiden jatkokouluttajana

Kliinisen asiantuntijan koulutusohjelmat kehitettiin sairaanhoitajien jatkokoulutukseksi vastaamaan muuttuvan terveydenhuollon tarpeisiin. Kliininen asiantuntija (ylempi AMK) -tutkinto-ohjelmissa on koulutettu korkeakoulusta riippuen eri sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia, esimerkiksi sairaanhoitajia, kättilöitä, terveydenhoitajia, ensihoitajia, röntgenhoitajia ja bioanalytikoita. Ensimmäiset bioanalytikko-taustaiset opiskelijat aloittivat kliinisen asiantuntijuuden YAMK-opinnot Metropolia-ammattikorkeakoulussa vuonna 2010 (Elomaa-Krapu 2018). Savonia Ammattikorkeakoulussa aloitettiin erityisesti bioanalytikoille ja röntgenhoitajille suunnattu kliinisen asiantuntijuuden tutkinto-ohjelma vuonna 2015. Vuonna 2018 kliinisen asiantuntijuuden tutkinto-ohjelmaa toteutettiin näiden edellä mainittujen ammattikorkeakoulujen lisäksi Tampereen Ammattikorkeakoulussa. Bioanalytiikan kliininen asiantuntija (ylempi AMK) tutkinnon oli vuoden 2017 loppuun mennessä suorittanut hie- man alle 30 opiskelijaa.

Bioanalytiikan kliininen asiantuntija koulutus antaa pätevyyden terveysalan asiantuntijatehtäviin. Tutkinto tarjoaa osaamista alan tutkimus- ja kehittämistoimintaan, johtamiseen sekä asiantuntijana työskentelyyn. Tulevaisuudessa diagnostisten alojen asiantuntijoita tarvitaan yhä enemmän sosiaali- ja terveydenhuollon muuttuvissa toimintaympäristöissä. Bioanalytiikan kliininen asiantuntija koulutus syventää kliinisen laboratoriotyön laatuun liittyvää osaamista, kliinisen laboratoriotyön erikoisalojen asiantuntijuutta sekä laboratoriotyön menetelmien kehittämistä. (Savonia 2017.)

Laboratorioalan esimiesten arviointien mukaan bioanalytiikan kliinisen asiantuntijuuden osaamistarpeiden olemassaolo tunnustetaan kliinisissä laboratorioissa, ja tutkinnon tuomalle asiantuntijaosaamiselle on tarvetta. Ylempillä ammattikorkeakoulututkinnoilla on merkittävä rooli bioanalytikoiden ammatillisessa jatko- kouluttautumisessa ja urakehityksessä, ja niillä voidaan lisätä kliinisen laboratorioalan vetovoimaisuutta tulevaisuudessakin.

Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö toteutettiin kysely- ja haastattelututkimuksena vuoden 2018 aikana. Opinnäytetyön aineisto koostui Bioanalytiikan kliininen asiantuntija (ylempi AMK) -tutkinnon suorittaneille suunnatusta kyselystä sekä kliinisen laboratorioalan esimiesten teemahaastatteluista. Kyselykutsu lähetettiin kaikille Savonia Ammattikorkeakoulussa tai Metropolia-ammattikorkeakoulussa Bioanalytiikan kliininen asiantuntija (ylempi AMK) -tutkinnon vuoden 2017 loppuun mennessä suorittaneille henkilöille. Kyselyn pääteemoina olivat opinnot ja työelämä sekä kokemukset opinnoista saadun osaamisen hyödyntämistä työelämässä. Kyselyyn vastasi 13 tutkinnon suorittanutta ja tuloksia kuvattiin sanallisesti sekä kuvaajia ja kaavioita käyttäen. Kyselyn vastausprosentti oli 50.

Laboratorioalan esimiesten (kaksi haastateltavaa) teemahaastatteluilla selvitettiin, millaisia näkemyksiä ja ajatuksia haastateltavilla oli bioanalytiikan kliininen asiantuntija (ylempi AMK) tutkinnosta ja kuinka he arvioivat tutkinnon tunnettavuuden työnantajien keskuudessa. Teemahaastatteluista kerätty aineisto analysoitiin sisällönanalyysia hyödyntäen, ja aineistosta esiin nousseita teemoja kuvattiin tutki-

musraportissa autenttisia ilmaisuja hyödyntäen.

Opinnäytetyön tulokset

Opinnäytetyön tulokset osoittivat, että bioanalytiikan kliininen asiantuntija (ylempi AMK) -tutkinnon tunnettuus on vielä heikkoa ja tutkinnon suorittaneet toimivat pääasiallisesti samoissa työtehtävissä laboratoriohoitajina ja bioanalytikkoina kuin ennen tutkintoon hakeutumistakin. Pääasiallisesti tutkinnon suorittaneiden vastaajien mukaan työtehtävät eivät muuttuneet sisällöltään tutkinnon suorittamisen myötä, eikä työtehtävien koettu vastaavan tutkinnon tuomaa osaamista. Vastaajista (N=13) viisi ilmoitti työtehtäviensä muuttuneen Bioanalytiikan kliininen asiantuntija (ylempi AMK) -tutkinnon suorittamisen myötä ei lainkaan tai erittäin vähän. Melko vähän työtehtävien koki muuttuneen kaksi vastaajaa. Nykyisten työtehtävien ei myöskään koettu vastaavan Bioanalytiikan kliininen asiantuntija (ylempi AMK) -koulutuksesta saatua osaamista. Vastaajista viisi koki, että tämänhetkiset työtehtävät eivät tukeneet lainkaan tai tukivat erittäin vähän koulutuksessa saatua osaamista. Vastaajista neljä koki työtehtävien vastaavan koulutuksesta saatua osaamista melko vähän. Tutkinnon suorittaneet kokivat kuitenkin tutkinnosta saatavan osaamisen ja sen hyödynnettävyyden olevan moninaista. Selvimmin vastaajat kokivat opintojen kehittäneen heidän johtamis-, kehittämis-, ja tiedonhankintataitojaan. Tämänhetkisestä tilanteesta riippumatta tutkinnon suorittaneet näkivät suorittamallaan tutkinnolla olevan parempia työllistymismahdollisuuksia tulevaisuudessa.

Opinnäytetyön tulosten perusteella kliinisen asiantuntijuuden osaamistarpeiden olemassaolo tunnustetaan kliinisissä laboratorioissa, mutta tutkinnon tunnet-

tuuden koettiin olevan vielä heikkoa. Kliinisten laboratorioiden esimiesten haastatteluissa esille nousivat erityisesti koulutuksen merkitys globaalin kilpailukyvyn säilyttämisen ja sosiaali- ja terveysalan muuttuvan toimintakentän synnyttämän osaamistarpeen vastaamiseen. Esimiesten mukaan tutkinnon tuomalle osaamiselle koettiin olevan tarvetta erityisesti lähitulevaisuudessa kliinisten laboratorioiden ja koko sosiaali- ja terveysalan toimintakentässä tapahtuvien mahdollisten suurten muutosten myötä.

Esimiesten mukaan kliinisissä laboratorio-organisaatioiden tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastatakseen kliinisen asiantuntijuuden tutkinnon tulee tuottaa asiantuntijoita, joilla on laaja-alaista näkemystä sosiaali- ja terveydenhuollosta ja jotka hahmottavat laboratoriotoiminnan osana isompaa kokonaisuutta terveydenhuollon järjestelmässä. Toisaalta kliinisiltä asiantuntijoilta odotetaan bioanalytiikan substanssiosaamisen lisäksi syvällisempää asiantuntemusta myös varsinaisessa kliinisessä laboratoriotyössä. Tutkinnon toivottiin tuottavan eräänlaisia visionäärejä, asiantuntijoita, jotka uskaltaisivat tarttua kehittämis- ja projektitöihin tuoden esille uusia ajatuksia ja ehdotuksia. Lisäksi kliinisten asiantuntijoiden nähtiin tarvitsevan kykyä ennakoida tulevaisuuden haasteita ja olevan kykeneviä reagoimaan niihin.

Bioanalytiikan kliinisten asiantuntijoiden työnkuvien mahdollisuudet nähtiin niin kliinisten laboratorioiden esimiesten kuin

tutkinnon suorittaneidenkin mielestä moninaisina erityisesti tulevaisuudessa. Tällä hetkellä bioanalytiikan kliinisten asiantuntijoiden osaamiseen soveltuvia työtehtäviä koettiin organisaatiosta riippuen olevan jo jonkin verran olemassa, ja toisaalta syntymässä koko ajan lisää. Sekä kliinisten laboratorioiden esimiehet että tutkinnon suorittaneet kokivat kliinisille asiantuntijoille sopiviksi työtehtäviksi esimerkiksi opetus- ja koulutustehtävät, keskijohdon hallinnolliset tehtävät, projektien hallintaan ja koordinointiin liittyvät tehtävät sekä moniammatillisissa työryhmissä asiantuntijoina toimimisen ja palvelumuotoiluun liittyvät tehtävät. Mahdollisten työtehtävien teemana esille nousi erityisesti kliinisten asiantuntijoiden rooli ylemmän johdon ja työntekijöiden välillä, eräänlaisena linkkinä ja teorian tiedon jalkauttajana toimijana.

Bioanalytiikan kliinisten asiantuntijoiden sijoittumista työelämään estäviksi tekijöiksi koettiin erityisesti organisaatioiden byrokraattiset rakenteet, joita on ollut vaikea muuttaa. Toisaalta esimiesten haastatteluissa ja tutkinnon suorittaneille suunnatuista kyselyvastauksista esille nousi myös kokemukset muiden ammattiryhmien mahdollisista peloista liittyen työtehtävien uudelleenjakamiseen. Tutkinnon suorittaneiden vastauksista esille nousi myös palkkaukseen liittyvät seikat, joiden mukaan työnantajat eivät ole valmiita maksamaan lisäosaamisesta, vaikkakin hankittuun lisäosaamiseen ja asiantuntijuuteen suhtaudutaan organisaatioissa

lähtökohtaisesti kannustavasti.

Pohdinta

Bioanalytiikan kliininen asiantuntija (ylempi AMK) -tutkinnon tunnettuutta tulee lisätä ja työelämässä toimivien laboratorioalan asiantuntijoiden on saatava osallistua kliinisen asiantuntijuuden koulutuksen kehittämiseen ja opetussuunnitelmatyöhön. Bioanalytiikan kliininen asiantuntija (ylempi AMK) -tutkinnon avulla voidaan tuottaa kliinisten laboratorioiden tarvitsemaa osaamista, ja tutkinnon tuoman osaamisen mahdollisuudet koetaan aidosti käytäntöön soveltuviksi. Tutkinnon tunnettavuuden ja mahdollisten työtehtävien muodostumisen kannalta on tärkeää, että tutkinnon tuomaa osaamista markkinoidaan aktiivisemmin laboratorioalan organisaatioille kustannustehokkuuden näkökulma huomioiden, ja työtehtävien jakamisen ja uudelleenorganisoinnin kannalta hyödyntävänä koulutuksena uusissa ja muuttuvissa laboratorioalan yhtiöissä ja organisaatioissa.

Lähteet:

1. Elomaa-Krapu, Minna. 2018. Tutkintovastaava terveysalan YAMK-tutkinnot. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Sähköposti-tiedonanto 12.4.2018.
2. Savonia Ammattikorkeakoulu 2017. Saatavissa: <http://portal.savonia.fi/amk/fi/hakijalle/amk-ja-yamk-tutkinnot/kevaan-yhteishaku/bioanalyttikko-ylempi-amk-rontgenhoitaja>. [Viitattu 10.1.2018]